

خطبه رسول اکرم (ص) در جمعه آخر شعبان

رسول اکرم (ص) جمعه آخر شعبان درباره ماه مبارک رمضان [2] خطابه‌ای ایراد فرموده‌اند که گرچه خطابه‌های متعدد از رسول خدا و ائمه

رسول اکرم (ص) جمعه آخر شعبان درباره ماه مبارک رمضان [2] خطابه‌ای ایراد فرموده‌اند که گرچه خطابه‌های متعدد از رسول خدا و ائمه هدی (ع) داریم و نزدیک ماه مبارک رمضان ایشان در خطابه‌هایشان اهمیت این ماه را گوشزد می‌فرمودند اما این خطابه فرازهایی بلندی دارد که آنرا ممتاز کرده است. این خطبه چنین نقل شده :

171#& عن ابیه عن الرضا عن آبائه عن علی (ع) قال : إن رسولَ الله حَظَبَنَا ذاتَ یومٍ فقال ایُّها الناس إنه قد اقبلَ إلیکم شهرُ الله بالبرکة و الرِّحمة و المغفره شهرٌ هوَ عندَ الله افضَلُ الشُّهر و ايامه افضَلُ الايام و لایالیه افضلُ الیالی هوَ شهرٌ دُعِینم فیهِ إلی ضیافه الله انفسُکم فیهِ تسبیحٌ و نَوْمُکم فیهِ عبادَه و عملُکم فیهِ مقبولٌ و دعاؤُکم فیهِ مستجابٌ فاسئلوا الله ربَّکم بنبیّاتِ صادقَه و قلوبِ طاهره ان یوفِّقَکم لِصیامه و تلاوَه کتابه فان الشَّقِیَّ من حُرِّم عَقْران الله فی هذا الشهر العظیم و اذکُروا بِجُوعِکم و عطشِکم فیهِ جوعِ یومِ القیامه و عطشَه و تصدَّقوا علی فقرائِکم و مساکینِکم و قروا کبارِکم و ارحموا صغارِکم و صلوا ارحامِکم و احفظوا السننَکم و عَضُّوا عما لایَحِلُّ النظرُ إلیهِ ابصارِکم و لایَحِلُّ الاستِمَاعُ إلیهِ اسماعِکم. و ثوبوا إلی الله من ذنوبِکم و ارفعُوا إلیهِ ایدیَکم بالدُّعاء فی اوقاتِ صلواتِکم فانها افضَلُ السَّاعاتِ یَنظُرُ الله عزَّ و جلَّ فیها بالرحمة إلی عبادِهِ یُجیبُهُمْ إذا ناجَوْه ایُّها الناس إن انفسَکم مرهُونه باعمالِکم ان انفسَکم مرهُونه باعمالِکم ففکوها باستِغفارِکم و ظهورِکم ثقیله من اوزارِکم»3

امام هشتم (ع) از پدران بزرگوارش و آنان از امیرالمومنین (ع) نقل کرده‌اند که امیرالمومنین (ع) فرمود: پیغمبر اکرم (ص) نزدیک ماه مبارک رمضان که بود خطابه‌ای ایراد کردند در بعضی از خطابه‌های دیگر است که در جمعه آخر ماه شعبان بود که این ماه ماهی است که

171#& ایُّها الناس إنه قد اقبلَ إلیکم شهرُ الله بالبرکة و الرِّحمة و المغفره»

به استقبال ماه خدا بروید که به سوی شما گام بر می‌دارد. ماه خدا با برکت و رحمت و همه زیبایی‌ها و جمال به سوی شما در حرکت است.

171#& شهرٌ هوَ عندَ الله افضَلُ الشُّهر»

ماه مبارک رمضان بالاترین و برترین ماه‌هاست.

171#& و ايامه افضَلُ الايام و لایالیه افضلُ الیالی»

روزهایش بهترین روزها و شبهایش بهترین شبهاست در سال.

&171#; هُوَ شَهْرٌ دُعِيتُمْ فِيهِ إِلَى ضِيَاةِ اللَّهِ»

ماهی است که شما از جانب خدا به مهمانی خدا دعوت شده‌اید، صاحبخانه خداست و شما وارد بر پروردگار عز و جل هستید.

&171#; اِنْفَاسُكُمْ فِيهِ تَسْبِيحٌ وَ نَوْمُكُمْ فِيهِ عِبَادَةٌ وَ عَمَلُكُمْ فِيهِ مَقْبُولٌ وَ دَعَاؤُكُمْ فِيهِ مُسْتَجَابٌ»

نفس‌های شما در آن تسبیح و خوابتان عبادت و اعمالتان مورد قبول و دعایتان در این ماه مستجاب است. آن قدر این ماه بزرگ است و آن قدر احترام به این ماه انسان را بالا می‌برده انسان را بزرگ می‌کند، انسان را به خدا وصل می‌کند به قدری شخصیت آدمی گسترده می‌شود در حدی که نفس‌هایش ثواب تسبیح خدا دارد و خوابش عبادت است و اعمالش همه پذیرفته است. اعمال صالحه‌اش مقبول و دعایش مستجاب است. انسان در این ماه با احترام به این ماه و توجه به نماز و روزه این قدر بزرگ می‌شود که اگر در تمام سال انسان این توجه را بکند چنین عظمتی را پیدا نمی‌کند.

حالا که این ماه چنین است پس به چند نکته توجه کنید:

1: &171#; فَاسْأَلُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ بِنِيَّاتٍ صَادِقَةٍ وَ قُلُوبٍ طَاهِرَةٍ»

پس از خدا بخواهید و دعا کنید با نیت صادق و قلوب پاک.

در حدیث دیگر است که از امیرالمومنین (ع) سوال می‌کنند در ماه رمضان چه کنیم؟ می‌فرمایند: دعا و استغفار از گناه دعا و استغفار.

2: از خدا خیر بخواهید، آخرت بخواهید، دنیا بخواهید و در رأس آنها توجه به معنویات بخواهید، از خدا بخواهید خدا به شما توفیق روزه بدهد و توفیق تلاوت کتاب او قرآن را.

&171#; اِنْ يُؤَفِّقْكُمْ لِصِيَامِهِ وَ تِلَاوَةِ كِتَابِهِ»

از خدا بخواهید که به قرآن توجه کنید، قرآن بخوانید و به قرآن عمل کنید. عجیب است که اگر انسان از خدا خواست خدا به آدمی

لطف می‌کند، در لطف حق تردیدی نیست.

«#171; فَلَانَ الشَّقِيَّ مِنْ حُرْمِ عَقْرَانَ اللّٰه فِي هَذَا الشَّهْرِ الْعَظِيمِ «

شقی آن کسی است که از رحمت خدا در این ماه محروم شود.

«#171; وَ اَذْكُرُوا بِجُوعِكُمْ وَ عَطَشِكُمْ فِيهِ جُوعَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَ عَطَشَهُ «

بنابراین اول از خدا بخواهید موفق به روزه و تلاوت قرآن شوید. بچه‌ها و نوجوانان مخصوصاً در مساجد به تلاوت قرآن و تجوید قرآن و احیاناً تفسیر قرآن بوسیله افراد شایسته تشویق کنید. ماه ماه قرآن و ماه نور است. شقی کسی است که از این ارزش‌ها محروم گردد، وقتی گرسنه و تشنه می‌شوید یاد قیامت و آخرت بیفتید، در عالم برزخ هم غذایی است به نوع خودش در قیامت هم که معاد جسمانی است غذایی است که در عالم قبر تشنه و گرسنه نباشد قالب مثالی ما، در قیامت گرسنه و تشنه و سرگردان نباشیم. یاد کنیم آن تشنگی و گرسنگی را و به خودمان ببندیم.

«#171;3: وَ تَصَدَّقُوا عَلٰی فُقَرَائِكُمْ وَ مَسَاكِينِكُمْ«

صدقه دهید به فقراء ، به مساکین صدقه دهید.

لازم نیست مسکین باشند، چه بسا خانواده‌های آبرومند باشند کمک کنید به آنها در این ماه. نگذارید خانواده‌ها در زندگی دچار مشکل باشند.

در حدیث دیگر از رسول اکرم است می‌فرماید در جمعه آخر ماه شعبان بود.

پیامبر می‌فرمود با فقراء و آنان که ندارند مواسات کنید، یکرنگ باشید.

لزوم دوری از اسراف:

خیلی جای تأسف است که آدم می‌بیند در جامعه اسلامی افرادی سفره‌شان تهی از غذاست و افرادی سفره‌شان رنگی از غذاست. خیلی

جاي تأسف كه آدم اسراف و تبذير مي بيند. نكنيم اين همه اسراف و اين همه ولخرجي. چقدر مهماني ها و ولخرجي در دعوت ها، عروسي ها، غير عروسي ها، حتي مهمانان خارجي كه دعوت مي كنيم چقدر در اين هتل ها غذا هدر مي رود. خدا به ما غضب مي كند. در مراسم ها، چه عزاها، چه عروسي ها اين همه ولخرجي نكنيم.

از اين ماه مبارك توشه بگيريم شيوه زندگي كه خدا بر آن راضي است را در پيش بگيريم. اينجا مي فرمايد: مواسات بر تهديدستان، اتفاق بر فقيران. ولي روي هم رفته از طرف ديگر اسراف چيزي حرام است، تبذير كه دور ريختن است بدتر از اسراف است. اينها گناهان علني جامعه ماست. اين چه فرهنگي است كه بين ما مردم و طبقه خاصي است. يك توجيهي به وضع زندگي است. اينها همه گناه است، اينها همه پاسخ مي خواهد، بايد در پيشگاه خدا جواب بدهيم. گناه كه فقط غيبت و تهمت و فحشا و دروغ نيست. آنها گناهان كبيره است و بجاي خود محفوظ است، اينها هم گناه است.

&171#; وَ تَصَدَّقُوا عَلَي فُقَرَائِكُمْ وَ مَسَاكِينِكُمْ «

به فقرا و مسكينان صدقه دهيد، به پيرمردان احترام كنيد و به كودكان رحم كنيد.

4: &171#; وَ قَرُّوا كِبَارَكُمْ وَ ارْحَمُوا صِغَارَكُمْ «

پيرمردان را احترام كنيد، پدربزرگ ها و مادربزرگ ها، پدران و مادران را احترام كنيد. در جامعه اي اگر پيرمردها و پيرزن ها و بزرگسال محترم نباشد رحمت خدا از سر آن جامعه دور مي شود.

اي كبار، اي پدرها، اي مادرها، اي كساني كه پير هستيد كوچك ها را هم شفقت كنيد و دست ملاطفت بر سرشان بكشيد.

5: &171#; وَ صَلُّوا ارْحَامَكُمْ «

در اين ماه به ارحامتان برسيد و با آنها ارتباط برقرار كنيد.

6: &171#; وَ احْفَظُوا السِّنْتَكُمْ وَ عَصُوا عَمَّا لَا يَحِلُّ النَّظَرُ إِلَيْهِ ابْصَارَكُمْ وَ لَا يَحِلُّ الاسْتِمَاعُ إِلَيْهِ اَسْمَاعَكُمْ.»

زيانتان را حفظ كنيد، چشمانتان را از گناه بيوشانيد، اي مردان، به زن اجنبي نگان نكنيد و اي زنان به مرد بيگانه چشم ندوزيد، عفت را پيشه كنيد، ارتباط در ادارات، در كلاس، در كارهاي ديگر براساس عفت و تقوا باشد مخصوصاً در اين ماه كه ماه ذخيره كردن و ايجاد ملكه تقوا در آدمي است.

خودتان را به گناه نزيك نكنيد، استماع گناه نكنيد، استماع كنيد آنچه حق است نه آنچه باطل و گناه است.

7: « وَ تَحَنُّوا عَلَيِ اِيْتَامِ النَّاسِ »

به يتيمان و بچه هايي كه فاقد سرپرستند رسيدگي كنيد.

با اين حرڪات انسان جلوه خدا مي شود، با اين حرڪات انسان مي شود.

قال (ص) « اِنَ اللّٰهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالٰى الصَّوْمُ لِيَّ وَ اَنَا اَجْزِي بِهِ [اَجْزِي بِهِ] 4«

اگر « اَجْزِي » باشد يعني من خودم پاداش روزه گير هستم. كسي كه روزه مي گيرد به من رسيده است

يعني به همه ارزش ها و زيبايي ها رسيده است.

8: « وَ تَوْبُوا اِلَى اللّٰهِ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَ ارْفَعُوا اِلَيْهِ اَيْدِيَكُمْ بِالْذُّعَاءِ فِيْ اَوْقَاتِ صَلَوَاتِكُمْ »

« توبه كنيد به سوي خدا از گناهانتان و به سوي خدا دست دعا بلند كنيد » دعا كنيد در روز و شب ها و سحرها. خداوند دعاي شما را مستجاب مي كند.

« فَانْهَا اَفْضَلُ السَّاعَاتِ يَنْظُرُ اللّٰهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِيْهَا بِالرَّحْمَةِ اِلَى عِبَادِهِ يُجِيبُهُمْ اِذَا نَاجَوْهُ »

وقتي با خدا مناجات مي كنند خدا هم با آنها سر و سر دارد و مي پذيرد آدمي را ، اين ماه ماه پذيرفته شدن انسان است، ماه ضيافت خداست، ماه مهمان شدن خداست.

« اِيُّهَا النَّاسُ اِنْ اَنْفُسَكُمْ مَرْهُونَةٌ بِاعْمَالِكُمْ »

اي انسان‌ها همان طوري كه كسي خانه‌اش را رهن مي‌گذارد، خانه‌اش را وثيقه ديگري مي‌گذارد و پولي مي‌گيرد ديگر خانه در گرو ديگريست تا اينكه برود و پولش را بدهد. اعمال شما اين چنين است يعني

«#; اِن اِنْفَسْكُمْ مَرْهُونَه بِاَعْمَالِكُمْ «

انفس شما به اعمال شما مرهون است يعني گرو اعمال شماست

«#; فُقُكُوها بِاسْتِغْفَارِكُمْ «

با استغفار اين دل را و اين جان خود را آزاد كنيد.

«#; وَ ظَهَرَكُمْ ثَقِيلَه مِنْ اَوْزَارِكُمْ «

شما اين پشتهائيتان از گناه خميده شده است. اين قدر گناه كرده‌ايد كه قد شما خميده شده است. گناه اين طور انسان را تباه مي‌كند. بايد از خدا خواست تا خدا به انسان عنايت كند و به قول حافظ مي‌گويد: اين همه عنايت‌ها و اين همه توجه‌ها از لطف خداست.

نور دل , اشك روان , ناله شب , آه سحر

اين همه از نظر لطف خدا مي‌بينم

نيست در دايره يك نقطه خلافتش كم و بيش

كه من اين مسئله بي‌چون و چرا مي‌بينم

دعاي سحر ماه مبارك رمضان امام سجاد (ع):

ببینیم امام زین العابدین (ع) در سحرهای ماه مبارک رمضان چطور با خدا صحبت می کند. من و شما هم بیاییم به همراه امام سجاد (ع) به این کلمات در دل توجه کنیم و به خودمان فرو رویم و ببینیم وضع ما چیست. امام سجاد (ع) در دعای سحر ماه مبارک رمضان به خدا عرض می کند:

&171#; اللهم إني كلما قلتُ قدْ تهَيَّأتُ وَ تَعَبَّأتُ وَ قُمتُ لِلصَّلوةِ بَيْنَ يَدَيْكَ وَ نَاجَيْتُكَ الْقَيْتُ عَلَيَّ نَعاساً إِذا انا صَلَّيْتُ»

بار خدایا ، من هر وقت گفتم و مهیا شدم و ایستادم برای نماز در برابرت و با تو راز گفتم در وقت نماز بر من خستگی افکندی ؟ خدایا چه شده است که وقتی من برای نماز در پیشگاه تو و مناجات با تو آماده می شوم يك دفعه گویا خسته می شوم؟ خواب مرا می گیرد، بیحال می شوم و نمی توانم با تو مناجات کنم چرا اینطور است !؟

&171#; وَ سَلَّيْتُ مناجاتَكَ إِذا انا نَاجَيْتُ»

تو حال مناجات را از من بر می داری چه شده است که توفیق راز و نیاز و مناجات با تو را پیدا نمی کنم؟

&171#; مالي كلما قلتُ قدْ صَلَّحتُ سَرِيرَتِي وَ قُرْبُ من مجالِسِ التَّوابينِ مَجْلِسِي عَرَضَتْ لي بلبه ازاله قدمي ... «

چرا هر وقت می گویم که درونم خوب شده ، قلبم را پاک می کنم و دلم از گناه می شویم و تصمیم بر بندگی تو می گیرم و به مجلس توابین نزدیک می شوم و با توبه کنندگان نشست و برخاست می کنم چه شده است که نمی توانم توبه کنم ؟ نمی توانم خودم را درست کنم و برایم گرفتاری پیش می آید ؟

خدایا این به عنایت و لطف تو خدشه وارد نمی کند، عنایت تو گسترده است ولی اشکال در من است. من به اشکال خودم توجه می کنم. ایراد من چیست؟

&171#; لَعَلَّكَ عَن بابِكَ طَرَدْتَنِي وَ عَن خِدْمَتِكَ نَحَيْتَنِي اَوْ لَعَلَّكَ رَأَيْتَنِي مُسْتَخِفّاً بِحَقِّكَ فَأَقْصَيْتَنِي «

شاید تو مرا از در خانه ات دور کردی و یا مرا از خدمت خودت دور کرده ای. یا شاید مرا دیدی که حقت را سبک شمرده ام شاید من چنینم که حق تو را رعایت نمی کنم، به طاعت تو می اندیشم، به گناه فکر می کنم و این موجب شده مرا از حریم خودت دور کرده ای.

&171#; اُو لَعْلَكَ رَأَيْتَنِي مَعْرُضاً عَنْكَ فَقَلْبِيَّتِي «

خدایا بلکه چنین است که من از تو اعراض کردم و بدم داشتی . تو اول قرار بود با من سر و سر داشته باشی بنا بود خدایا با تو صمیمی و رفیق باشم ، با من هم قرار گذاشتی اما بعداً معامله را برهم زدی چرا معامله بر هم خورد؟ این مربوط به من است. خدایا من معامله را به هم زدم. من تو را ول کردم که تو مرا ول کردی. هر خطایی از من است.

&171#; اُو لَعْلَكَ وَجَدْتَنِي فِي مَقَامِ الْكَاذِبِينَ فَرَفُضْتَنِي «

خدایا بلکه من با دروغگویان رفت و آمد می‌کنم بلکه من دروغ می‌گویم که مرا ول کردی.

&171#; اُو لَعْلَكَ رَأَيْتَنِي غَيْرَ شَاكِرٍ لِنِعْمَائِكَ فَحَرَمْتَنِي اُو لَعْلَكَ فَقَدْتَنِي مِنْ مَجَالِسِ الْعُلَمَاءِ فَحَذَلْتَنِي «

شاید من شکرگزار نعمتهایت نیستم پس محروم ساختی، یا شاید در مجلس علماء و آنان که به تو معرفت دارند و در راه معارف تو گام برداشته‌اند و افرادی پخته در معرفت تو شده‌اند و دانشمندان دین تو شده‌اند نیافتی بلکه خدایا مرا از غافلین دیده‌ای که از آنها دور شده‌ام و مرا رها کردی.

&171#; اُو لَعْلَكَ رَأَيْتَنِي فِي الْغَافِلِينَ فَمِنْ رَحْمَتِكَ آيَسْتَنِي «

شاید خدایا مرا از غافلین دیده‌ای که از رحمت ناامید کردی. من غرق در پول و مقام شهوت و منیات خودم شدم گاهی هم پول ندارم، مقام ندارم ولی غافل همان طوری که در احادیث است: چه بسا فقیر گناهش از آدمی که دارد بیشتر می‌شود برای اینکه آن فقیر می‌گوید اصلاً من کاری با خدا ندارم و غفلت می‌کند، غفلت از خدا. عوامل غفلت گاهی ماده و شرایط مادی است و گاهی هم پایین بودن روح است،

&171#; اُو لَعْلَكَ رَأَيْتَنِي الْفَاحِشَ فِي مَجَالِسِ الْبَطَالِينَ فَبَيَّنْتَنِي وَبَيَّنْتَنِي «

یا شاید دیدی من با افراد باطل نشست و برخاست می‌کنم و مرا به آنها واگذاشتی، شاید دیدی من با کسانی که به تقوا و عفت نمی‌انديشند رفت و آمد می‌کنم و به این جهت است که مرا ول کرده‌ای.

&171#; اُو لَعْلَكَ لَمْ تُحِبْ اِنْ تَسْمَعْ دُعَائِي فُبَاعَدْتَنِي «

حالا نمي دانم خدا فقط اين جمله را به تو مي گوييم، عرض مي كنم كه خدايا تو نمي خواهي صداي مرا بشنوي، تو دوست نداري آه مرا بشنوي، تو دوست نداري نماز شب مرا ببيني، خوب دوست نداري ولي اين دوست نداشتنت به من برمي گردد من كارهايي كردم كه دوست نداري.

« اَوْ لَعَلَّكَ بِجُرْمِي وَ جَرِيرَتِي كَافِيَّتَنِي «

يا شايد تو مرا به جرم و گناهم كيفر دادې، اين كيفر گناهان من است.

خدايا من بي حيا شده ام در پيش تو. من از تو حياء نمي كنم، اينها همه كيفر بي حيايي هاي من است، حالا با همه اين مسائل كه هست خدايا

« اِنْ عَقُوتَ يَا رَبِّ فَطَالَ مَا عَفَشُوتَ عَنِ الْمَذْنِبِينَ قَبْلِي «

پس پروردگارا اگر عفو كردي اين بار اول نيست، خيلي ها را عفو كردي.

اصلاً از اسماء حسنايت عفو و غفور و رحيم است. پس مرا عفو كن.

– منابع و مراجع

1- برگرفته از خطبة نماز جمعة تهران به امامت آيت الله امامي كاشاني در تاريخ 77/9/27 مطابق با 28 شعبان 1419

2 - الآن اينكه امسال اول ماه مبارك رمضان دقيقاً روز دوشنبه است يا احياناً يكشنبه معلوم نيست. تقويم ها كه نوعاً دوشنبه نوشته اند. حالا مثل فردا شب اگر ماه ديده شد روزيكشنبه اول ماه مبارك رمضان است، اگر ديده نشد وظيفه نيست روزه گرفتن ولي به نيت آخر شعبان مستحب است انسان روزه بگيرد. اگر بعداً معلوم شود كه روز يكشنبه اول ماه بوده ماه مبارك او حساب مي شود و اگر كسي نگرفت و بعداً معلوم شد كه ماه مبارك رمضان بوده بعداً بايد قضا كند. به هر حال وضع استهلال و دنبال ماه رفتن مستحب است.

3 - وسائل الشيعه ، ج 10 ، ص 313 ، باب تأكد استحباب الاجتهاد بحار ، ج 93 ، ص 356 ، باب 46 وجوب صوم شهر رمضان

